

שמונה פרקים לרמב"ם | פרק שלישי - בחולי הנפש

אמרו הקדמונים :

יש לנפש בריאות וחולי, כמו שיש לגוף בריאות וחולי.

ובריאות הנפש היא : שתהיה תכונתה ותכונת חלקיה - תכונות שתעשה בהן תדיר הטובות והפעולות הנאותות.

וחליה הוא : שתהיה תכונתה ותכונת חלקיה - תכונות שתעשה בהן תדיר הרעות והפעולות המגונות.

אמנם, בריאות הגוף וחליו - מלאכת הרפואות תחקור עליו. וכמו שחולי הגוף ידמו, להפסד הרגשותיהם, במה שהוא מר - שהוא מתוק, ובמה שהוא מתוק - שהוא מר. ויצירו הנאות - בצורת בלתי נאות.

ותחזק תאותם ותרבה הנאתם בעניינים שאין הנאה בהם כלל - לבריאים, ואפשר שיהיה בהם צער : כאכילת עפר ופחמים, והדברים העפוצים והחמוצים מאד, וכיוצא באלו מן המזונות אשר לא יתאוו להם הבריאים, אבל ימאסו אותם - כן חולי הנפשות, רצוני לומר : הרעים ובעלי מידות הרעות, ידמו במה שהוא רע, שהוא - טוב, ובמה שהוא טוב, שהוא - רע. והאדם הרע יתאוה לעולם הפלגות, אשר הן באמת רעות, וידמה בעבור חולי נפשו שהן טובות.

וכמו שהחולים הגופניים, כשידעו חולים ולא ידעו מלאכת הרפואות, ישאלו הרופאים ויודיעום מה שצריך לעשותו, ויזהירו ממה שידמוהו ערב, והוא בהפך חולים. ויכריחום לקחת דברים הנמאסים והמרים עד שיבריאו גופותם, וישבו לבחור בטוב ולמאוס ברע - כן חולי הנפשות, צריך להם שישאלו החכמים שהם רופאי הנפשות ויזהירו מן הרעות ההן אשר יחשבו בהן שהן טובות, וירפאו אותם במלאכה אשר ירפאו בה מידות הנפש, אשר אזכרה בפרק שאחר זה.

אמנם, חולי הנפשות אשר לא ירגישו בחולים וידמו בו שהוא - בריאות, או שירגישו בו ולא יתרפאו - אחריתם, מה שתהיה אחרית החולה, כשימשך אחר הנאותיו ולא יתרפא, שהוא ימות בלי ספק.

אבל המרגישים, והם נמשכים אחר הנאותיהם - אמרה בהן התורה האמיתית מספרת דבריהם : "כי בשרירות ליבי אלך, למען ספות הרוה אתה צמאה" (דברים כט, יח). רצוני לומר : שהוא מכון לרוות צמאו והוא מוסיף לעצמו צמא.

אך על שאינם מרגישים בדבר - אמר שלמה המלך, עליו השלום, עליהם : "דרך אויל ישר בעיניו, ושומע לעצה חכם" (משלי יב, טו). רצה לומר : שומע לעצת החכם - חכם, מפני שיודיענו הדרך שהוא ישר באמת, לא אשר יחשבהו הוא 'ישר'.

ואמר : "יש דרך ישר לפני איש, ואחריתה דרכי מות" (שם יד, יב).

ואמר עוד בחולי הנפשות האלה, בהיותם בלתי יודעים מהיזיקם ומה יועילם : "דרך רשעים כאפלה, לא ידעו במה יכשלו" (שם ד יט). אך מלאכת רפואת הנפשות היא, כמו שאספר בפרק הרביעי.